

Asia: VN/24927/2020

Lausuntopyyntö uudistettavan lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot ohjeen yleisestä osasta: luvut 1–3

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Allianssin jäsenenä on noin 140 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä - käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.

Oikeusministeriön säädösehdotusten vaikutusarvioinnin ohjetyöryhmälle

Keskeiset huomiot:

Lapsi- ja nuorivaikutusten arviointiin liittyviä lakeja on kunnissa ja hyvinvointialueilla, mutta ei vielä valtakunnallisella tasolla. Nuorten elämää ei voida typistää vain kouluun tai harrastuksiin sillä lapsiin ja nuoriin vaikuttavia päätöksiä ovat myös mm. kotitalouksien verotukseen sekä ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvät päätökset.

Pitkän aikavälin päätökset, jotka vaikuttavat nuorten sukupolvien mahdollisuuksiin korostavat entisestään nuorten kuulemisen painoarvoa.

Vaikutuksia arvioidessa tulee kiinnittää erityistä huomiota kuultavien ikään, 7-vuotiasta lasta on kuultava eri menetelmin kuin 17-vuotiasta nuorta.

Huomiot ohjeen yleisestä osasta: luvut 1–3

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry kiittää mahdollisuudesta lausua uudistettavan lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen luonnoksesta.

Olemme tyytyväisiä ohjeistuksen uudistamisesta ja sen yhteiskunnan eri osioiden laaja-alaisesta huomioimisesta. Lakimuutosten tulee perustua tutkittuun tietoon ja tosiasiallisesti edistää lasten ja nuorten asemaa sekä heidän yhdenvertaisuuttaan yhteiskunnassa.

Eryteisesti haluamme kiittää eri kohdissa toistettua ajatusta, että eri laeilla on vaikutusta yli sukupolvien. Juuri näissä kohdissa korostuu lasten ja nuorten asema ja heidän kuulemisensa nuorisolain 26 § mukaan. On uskallettava nostaa esiin myös epävarmoja ja lakimuutokselle epäedullisia skenaarioita kun ne kohdistuvat lapsiin ja nuoriin. Lakien voimaantulosta aiheutuneita muutoksia tulee voida seurata tarkasti ja arvioida mahdolliset muutostarpeet.

Vaikutusarvioinnin esivalmisteluun liittyvät vaiheet vaikuttavat punnituilta ja huolellisilta. On syytä huolehtia, että lain valmistelijoilla on aikaa ja mahdollisuus toteuttaa esivalmistelu esitetystä muodossa. Esivalmistelun aikana oleva kiire ja paine heikentävät vaikutusarviointien laajuutta ja monipuolisuutta. Esitetty poikkihallinnollinen ja -tieteellinen lähtökohta takaa loistavat edellytykset tunnistaa eri vaikutuksia.

Tällä hetkellä päätösten valmistelun ja tekemisen tueksi valtakunnallisella tasolla on rajoitetusti keinoja kuulla lapsia ja nuoria. Kunnissa ja hyvinvointialueilla osallisuus sekä kuuleminen on kirjattu lakiin. Laissa ei kuitenkaan tarkemmin kerrota, millaista vaikutusta mahdollisella nuorisovaltuustolla ja nuorista koostuvalla asiantuntijaelimellä tulisi olla. Asia jää jokaisen kunnan ja hyvinvointialueen itse päätettäväksi.

Hyvinvointialueille suunnitellut kansalaisraadit voivat toimia hyvänä tukena palveluita kehittäessä, etenkin päätösten koskiessa tiettyjä erityisryhmiä, kuten lastensuojelun asiakkaita. Vastaava elin kuitenkin puuttuu valtakunnalliselta tasolta, jossa tehdään pitkän aikavälin vaikuttavia muutoksia lapsiin ja nuoriin. Keinoja edistää nuorten kuulemista valtion tasolla ovat esimerkiksi nuorten kuulemis- ja vaikuttamistoimielinten perustaminen ministeriöihin, nuorten säännöllisten kuulemisten käyttöönotto valiokunnissa sekä lasten ja nuorten kannalta keskeisten teemojen ympärille muodostetut riippumattomat nuorisoneuvostot, jotka koostuvat nuorista henkilöistä ja jotka valtioneuvosto voi asettaa.

Huomiot perus- ja ihmisoikeusvaikutuksista: luku 4.1

Pidämme tarpeellisena, että erityisesti lasten oikeuksiin liittyvät näkökulmat huomioitaisiin erikseen. Tässä tulisi myös jaotella erikseen lapsiin ja nuoriin liittyvät vaikutukset. Erytisen huolellinen tulee olla tapauksissa, joissa esityksellä on merkitystä sukupolvien välisten oikeuksien toteutumiselle. Lasten oikeudet käsittävät myös yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon liittyviä teemoja, joiden nostaminen esiin on tarpeellista.

Huomiot taloudellisista vaikutuksista: luku 4.2

Kotitalouksiin kohdistuvissa vaikutuksissa tulisi huomioida perheiden monimuotoisuus ja tulotaso. Lapsiperheet tulisi nähdä erillisinä kokonaisuuksina. Lapset ja nuoret tulee myös huomioida itsenäisinä toimijoina, eikä vain osana perhettä tai kotitaloutta. Etenkin nuoret voivat olla jo osa

kotitaloutta käymällä kesä- tai osa-aikatoissa, jolloin heidän tulonsa voivat vaikuttaa kotitalouden tulotasoon ja asemaan. Tämä tekee myös nuorista kuluttajia, jolloin heidän ostovoimansa näkyy suoraan kansantaloudessa.

Eri yhdistykset ja kunnat kannustavat ja tukevat nuoria pien- ja kevytyrittäjyyteen, jolloin yrittäjien moninaisessa joukossa voi hyvinkin olla alaikäisiä toiminimellään yrittäviä nuoria.

Huomiot ympäristövaikutuksista: luku 4.3

Lapset ja nuoret tulevat elämään tässä hetkessä tehtävien, luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvien päätösten kanssa pisimpään. On arvokasta, että ohjeessa kiinnitetään huomio vaikutusten suuruusluokkiin. Esitetyt kysymykset vaikutusten arvioimiseksi ovat kattavia.

Kiitämme, että tässä luvussa huomioidaan myös lapset ja nuoret liikenteen käyttäjinä ja osana ympäristöä. Lapset ja nuoret ovat aktiivisia ja omatoimisia liikenteen käyttäjiä eri kulkuneuvoilla. Lasten ja nuorten osallisuus tulee toteutua tässäkin, sillä ympäristöön vaikuttavat muutokset koskevat myös heitä.

Huomiot muista ihmisiin kohdistuvista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista: luku 4.4

Kiitämme YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (SopS 59 ja 60/1991) ja lapsen edun esiin nostamisesta. Lasten etua tarkastellessa tulee huomioida ikätasoisuus ja etenkin nuoren oma ääni. Nuorisolain 26. § todetaan seuraavaa: "Sen lisäksi, mitä tässä laissa tai muualla laissa säädetään, kunnan ja valtion viranomaisen tulee tarjota ja järjestää nuorille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn tai heitä tulee muutoin kuulla mainituissa asioissa. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa." Erityisesti nuorten oma osallisuus nousee keskiöön, sillä he ovat ainoa kansalaisryhmä, joka ei pääse valitsemaan omia päättäjiään tai asettumaan itse ehdolle. Nuorille tulisi siis taata aidot mahdollisuudet vaikuttaa käsiteltäviin päätöksiin ja päästä itse ehdottamaan niihin muutoksia.

Jotta nuorten välinen yhdenvertaisuus toteutuu, erityistä huolellisuutta vaatii heikommassa asemassa olevien tai erityisryhmiin kuuluvien nuorten kuten vammaisten, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön tai kielivähemmistöön kuuluvien nuorten kuuleminen.

Muut huomiot

-

Laurila lida
Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry